

# Verksamhetsrapport

---

efter kvalitetsgranskning av undervisning på  
yrkesprogram vid Åkrahällskolan 1  
i Nybro kommun

## Innehåll

---

Inledning

Fakta om skolan

Bakgrund och syfte

Frågeställningar

Resultat

Metod och genomförande

## Inledning

---

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av undervisning på yrkesprogram under hösten 2013 och våren 2014. Granskningen vid Åkrahällskolan 1 i Nybro kommun ingår i detta projekt. På skolan granskades undervisningen i årskurs 2 på barn- och fritidsprogrammet, inriktning pedagogiskt arbete.

Åkrahällskolan 1 besöktes den 29–31 januari 2014. Ansvariga inspektörer har varit utredare Marie-Louise Hultman och undervisningsrådet Leif Magnusson. I denna rapport redovisar inspektörerna sina iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande. Granskningen har ett uttalat elevperspektiv vilket innebär att inspektörerna under tre dagar har följt en klass i årskurs 2.

Kvalitetsgranskningen av undervisning på yrkesprogram genomförs i ytterligare 63 gymnasieskolor. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. För de skolor som har ingått i granskningen ger rapporten en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor. Den enskilda rapporten kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

## Fakta om Åkrahällskolan 1

---

Åkrahällskolan består av två skolenheter med varsin ansvarig rektor. Verksamheten i de båda enheterna är förlagd till en och samma byggnad och lärarna i de gymnasiegemensamma ämnena undervisar oftast på flera olika program och också över enhetsgränserna. Även den andra skolenhetens undervisning, på fordon- och transportprogrammet, har granskats i denna kvalitetsgranskning.

På hela skolan finns ungefär 435 elever som studerar vid elva nationella program, sex yrkesprogram och fem högskoleförberedande program samt de fem introduktionsprogrammen. Utifrån att ansvarig nämnd i Nybro kommun hösten 2012 beslutade att lägga ner barn- och fritidsprogrammet, togs inga elever in till årskurs 1, innevarande läsår. Vid tiden för granskningen finns därför på programmet endast elever i årskurs 2 och 3, femton respektive tretton elever.

## Bakgrund och syfte

---

I och med reformeringen av gymnasieskolan 2011 renodlades skillnaderna mellan yrkesprogram och högskoleförberedande program. Syftet med reformen var bland annat att bättre förbereda eleverna för kommande arbete eller vidare studier samt att öka genomströmningen i gymnasieskolan. En bättre genomströmning i gymnasieskolan är en vinst både för individen och för samhället. Genomströmningen skiljer sig mellan olika program, där avbrotten överlag är vanligare på yrkesförberedande program jämfört med högskoleförberedande program. Elever som avbryter sina gymnasiestudier uppger ofta att de saknar motivation för skolan, att utbildningen upplevts som meningslös och att skolan inte gett det stöd eleverna haft behov av.

Elever som har avbrutit sina studier har många gånger inte upplevt att de varit delaktiga i beslut om arbetssätt eller arbetsformer i skolarbetet. Och att det som de förväntats göra i skolan inte stämt överens med vad eleverna själva velat. Enligt forskning blir elever mer studiemotiverade när de upplever att de själva kan vara delaktiga i att utforma undervisningen och dess innehåll. Självtändighet och ansvar för den enskilda eleven betonas i skollagen och i läroplanen.

Forskning visar även att eleverna upplever det som mer motiverande och mer meningsfullt med yrkesämnena då de där kan identifiera sig som exempelvis en blivande kock eller mekaniker och att de också får arbeta med något "som är på riktigt". Yrkesämnena kan även fungera som en ingång till motivation och självförtroende för de gymnasiegemensamma ämnena. I arbetet med yrkesämnena kan eleverna se behov av att använda kunskaper i gymnasiegemensamma ämnena. Lärande underlättas om det sker i meningsfulla sammanhang, exempelvis genom att i ämnet matematik räkna ut måtten på något som ska tillverkas.

Lärarna har en central roll i att kunna påverka elevernas motivation och självbild. Det är inte ovanligt att elever på yrkesprogram har negativa erfarenheter från stödundervisning i grundskolan. För elever som har sådana negativa erfarenheter är det extra viktigt att inte försättas i situationer där de riskerar att misslyckas igen. Istället gynnas elevernas självförtroende av att de får känna att de lyckas och får bekräftelse på sin utveckling. Det är därför viktigt med tydlig och löpande återkoppling.

Elever på yrkesprogram har ofta relativt låga meritvärden från grundskolan, något som kan vara en indikation på att eleverna inte fått tillräckligt stöd eller motiverats i tillräcklig omfattning under tidigare studieår och att det därför i denna elevgrupp finns elever med stödbehov, bristande motivation och negativa erfarenheter från tidigare studier. Skolverket har i tidigare studier påtalat att stödinsatser ofta sätts in för sent. De konstaterar också att särskilt stöd främst ges i gymnasiegemensamma ämnen och mer sällan i programgemensamma ämnen, vilket också bekräftas av erfarenheter från Skolinspektionens tillsyn.

Kvalitetsgranskningens syfte är att granska om elever på yrkesprogram får en ändamålsenlig undervisning som stärker deras motivation att lära, för att därigenom skapa goda förutsättningar för att eleverna ska nå utbildningens mål och slutföra utbildning-

en. Elever som riskerar att inte nå kunskapsmålen utgör ett särskilt fokus i granskningen.

## Frågeställningar

---

*Möter undervisningen på yrkesprogrammen elevernas intressen, förväntningar och behov så att eleverna upplever undervisningen som meningsfull?*

För att besvara den övergripande frågeställningen utgår Skolinspektionen från nedanstående underfrågor:

- Har eleverna inflytande över undervisningen och anpassas den därefter?
- Placeras kunskapsinnehållet i ett för eleverna meningsfullt sammanhang för att därigenom konkretisera lärandet?
- Får eleverna kontinuerlig återkoppling för att synliggöra lärande och progression och därmed stärka tilliten till den egna förmågan?
- Får elever i behov av särskilt stöd åtgärder som är anpassade så att eleven ges goda förutsättningar att slutföra utbildningen?

## Resultat

---

Utifrån tidigare nämnda bedömningsområden har Skolinspektionen bedömt kvaliteten i undervisningen på barn- och fritidsprogrammet med inriktning pedagogiskt arbete och identifierat två prioriterade utvecklingsområden och ett väl fungerande inslag på Åkrahällskolan 1. Dessa beskrivs nedan.

### Utvecklingsområden

**Placeras kunskapsinnehållet i ett för eleverna meningsfullt sammanhang för att därigenom konkretisera lärandet?**

**Undervisningen i alla ämnen behöver i högre grad knyta an till elevernas valda inriktning**

En viktig faktor för att eleverna ska uppfatta utbildningen som en meningsfull helhet där programmets samtliga ämnen har betydelse, är att yrkeslärare och lärare i gymnasiegemensamma ämnen samverkar.

Lärarna anger att arbetet med samverkan är "ett direktiv" från rektorn och en punkt i varje medarbetarsamtal, vilket också bekräftas av rektorn. Vid intervjuerna framkommer dock att förekomsten av samverkan ändå är begränsad. Organisation av arbetslagen, arbetsrummens placering, brist på tid för samverkan anges av lärarna som orsaker till detta.

Granskningen visar att undervisningen i yrkesämnena i mycket hög grad anknyter till examensmålen och elevernas valda inriktning och att yrkeslärarna har en nära samverkan. Enligt eleverna finns det också exempel i de gymnasiegemensamma ämnena där undervisningen ibland anknyter till elevernas valda inriktning. Dock visar granskningen att kursmål och ämnesmål, inte examensmålen, är mest i fokus när det gäller undervisningens innehåll i de gymnasiegemensamma ämnena. Det framkommer också av

granskningen att eleverna upplever att undervisningen i en del av de gymnasiegemensamma ämnena varken känns meningsfull eller relevant.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen därför att samverkan mellan yrkeslärarna och lärare i gymnasiegemensamma ämnen behöver utvecklas i syfte att i högre grad knyta an till elevernas valda inriktning. Förutom att skapa helhet och sammanhang i elevernas utbildning skulle en sådan samverkan kunna stärka de gymnasiegemensamma ämnenas betydelse så att eleverna upplever dem som mer meningsfulla och relevanta för deras yrkesutbildning.

### **Får elever i behov av särskilt stöd åtgärder som är anpassade så att eleven ges goda förutsättningar att slutföra utbildningen?**

**Skolan behöver skapa en samsyn kring arbetet med anpassning och särskilt stöd.**

Av intervjuer och lektionsobservationer framkommer att lärarna ställer höga krav på eleverna och har en tilltro till deras möjlighet att slutföra utbildningen med goda betyg. Granskningen visar vidare att eleverna får fortlöpande återkoppling på sin kunskapsutveckling samt råd och stöd för vad de behöver utveckla för nå kunskapskraven. Elevenkäten visar att samtliga elever som nu går på barn- och fritidsprogrammet anser att de får den hjälp de behöver.

Skolan har tagit fram en ny rutin för att uppmärksamma elever i behov av särskilt stöd men vid intervjuer med lärare och elevhälsoteamet framkommer att det ändå på skolan finns en osäkerhet om vilka stödbehov som ska tillgodoses genom anpassningar i undervisningen och vilka behov som kräver rapportering till rektorn för utredning. Åtgärdsprogram upprättas men det finns även andra typer av dokumentation kring elever med behov av stöd. Avsaknad av en tydlig, gemensam uppfattning, om vad som föranleder beslut om särskilt stöd liksom tydliga rutiner för dokumentation riskerar att få som konsekvens att eleven inte får rätt form av stöd eller att stödet sätts in för sent för att eleven ska ha möjlighet att nå kunskapsmålen.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen därför att rektorn behöver se till att rutinen för att uppmärksamma elever i behov av stöd implementeras så att det på skolan råder en samsyn kring hur detta arbete ska bedrivas och dokumenteras.

### **Väl fungerande inslag**

**Eleverna har ett reellt inflytande, särskilt framträdande i undervisningen i yrkesämnena**

Utifrån lektionsobservationer, intervjuer med elever och lärare samt den elevenkät som eleverna på barn- och fritidsprogrammet besvarat bedömer Skolinspektionen att eleverna har ett reellt inflytande över både innehåll och arbetsformer, särskilt i yrkesämnena. En av kurserna, där Skolinspektionen observerade en lektion, var helt elevstyrd. Utifrån målen och det centrala innehållet hade läraren och eleverna diskuterat fram innehållet i kursen. Även elevernas förkunskaper och erfarenheter togs tillvara. Eleverna uppmuntrades att komma med förslag och idéer som sen checkades av mot kursens mål och centrala innehåll. Arbetsformerna diskuterades också fram gemensamt och där var kunskapskraven viktiga för vilka former man valde. Även lektionsobservationer i

andra yrkeskurser samt intervjuer visade att kursplaneringen i stort sett följer denna arbetsgång i samtliga yrkesämnen.

Observationerna visar att yrkeslärarna är lyhörda och tar elevernas synpunkter på allvar samtidigt som de ställer krav på eleverna att ta ansvar för och genomföra det de bestämt. Diskussion och dialog är också två framträdande inslag vid lektionsobservationerna i yrkesämnena. Vid elevintervjun framkommer att eleverna även har stort inflytande över hur de redovisar sina kunskaper. Vilket kan exemplifieras i följande citat:

*"Vi har sällan prov, för vår klass gillar inte prov. Det finns ju andra sätt att visa vad man lärt sig som är både roligare och bättre.*

Elevinflytandet i övriga ämnen varierar. Det finns gymnasiegemensamma ämnen där eleverna också upplever att de har stort inflytande men det finns också ämnen där de upplever sig ha begränsat inflytande.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen, utifrån observationer och intervjuer, att eleverna har utvecklat goda färdigheter i inflytande som alla lärare på programmet skulle kunna utnyttja i högre grad. Yrkeslärarnas sätt att arbeta med elevinflytande kan också tjäna som förebild för andra lärare på skolan.

## Metod och genomförande

---

Under hösten 2013 och våren 2014 granskar Skolinspektionen kvaliteten på undervisningen på gymnasieskolans yrkesprogram vid 64 skolor i landet. Av dessa skolor har 54 kommunala huvudmän och 10 fristående huvudmän.

Granskningen har avgränsats till en klass i årskurs 2 på det aktuella programmet och inriktningen. Granskningen har genomförts genom att inspektörerna inför besöket i skolan har tagit del av schema, klasslista och poängplan för den aktuella klassen samt protokoll från skolans lokala programråd. Rektorn på det granskade programmet har också besvarat en verksamhetsredogörelse. Utöver detta har en enkät genomförts med elever vid det granskade programmet årskurs 2. I samband med besöket har inspektörerna tagit del av eventuella åtgärdsprogram, betygskatalog och individuella studieplaner för eleverna i den aktuella klassen.

Vid besöket har lektioner i ämnena aktivitetsledarskap, engelska, pedagogiskt arbete, samhällskunskap och engelska observerats. Elever har intervjuats både enskilt och i grupp. Dessutom har lärare, rektorn och representanter för elevhälsan och studie- och yrkesvägledningen intervjuats. Besöket har avslutats med en muntlig återkoppling till rektorn om de preliminära resultaten av granskningen. Rektorn har tagit del av och getts möjlighet att lämna synpunkter på sakuppgifter i rapporten.